

POHJOIS-SAVON LIITTO
Regional Council of Pohjois-Savo

Pohjois-Savon kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelikäytännöt 2010

Pohjois-Savon kuntien sosiaali-
ja terveydenhuollon
palvelusetelikäytännöt 2010

Kuopio

2011

Pohjois-Savon liiton julkaisu A:68
Taitto: Marja Partanen
Painosmäärä 100 kpl
Kuopio 2011

Pohjois-Savon liitto
Sepänkatu 1, Kuopio, PL 247, 70101 Kuopio
puh. (017) 550 1400
e-mail: kirjaamo@pohjois-savo.fi
faksi: (017) 550 1428

ISBN 978-952-5759-40-2
ISBN (pdf) 978-952-5759-41-9
ISSN 1797-4402

Sisältö:

Tiivistelmä

1.	Tausta	1
1.1	Yleistä	1
1.2	Pohjois-Savon maakunta ja Pohjois-Savon liitto	1
1.3	Palveluseteli Suomessa	1
2.	Palvelusetelien käyttötilanne Pohjois-Savossa	3
2.1	Menetelmä	3
2.2	Palvelusetelin käytön alueellinen laajuus	3
2.3	Palvelusetelien sisältö ja muu toteutus	4
2.4	Palveluseteli ja kuntien talousarviot	7
2.5	Palveluntuottajayritykset	8
3.	Palvelusetelikäytäntöjen hyvät puolet ja haasteet	9
3.1	Kuntanäkökulma	9
3.1.1	Hyvät puolet	9
3.1.2	Haasteet ja kehittämisalueet	10
3.1.3	Palvelusetelin käyttömahdollisuudet kuntien maaseudulla	11
3.2	Palveluseteliasiakkaiden näkökulma	11
3.2.1	Hyvät puolet	11
3.2.2	Haasteet ja kehittämisalueet	11
3.3	Kotisairaanhoidtoa, kotihoitoa ja vuorohoitopalveluja tuottavien yritysten näkökulma	12
3.3.1	Hyvät puolet	12
3.3.2	Haasteet ja kehittämisalueet	12
4.	Esimerkki palvelusetelipalveluja tuottavasta yrityksestä	13
5.	Palveluseteli tulevaisuudessa	13
6.	Kehittämissuosituksia	14

Tiivistelmä

Pohjois-Savossa oli sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteli käytössä 15 kunnassa vuodenvaihteessa 2010/2011, sekä kaupungeissa että maaseutumaisissa kunnissa. Lisäksi kahden kunnan tavoitteena on ottaa seteli käyttöön vuoden 2011 aikana ja yhdessä kunnassa siten, että ajankohta on vielä avoin.

Palveluseteli on otettu käyttöön vuosien 1997 ja 2010 välillä, mutta suurimmaksi osaksi vuonna 2005 tai sen jälkeen. Kysymys on siis varsin uudesta tavasta järjestää palveluja.

Vuoden 2010 talousarvioissaan kunnat varasivat palvelusetelikustannuksiin yhteensä hieman yli 1 milj. €. Seteliä voi käyttää kuntien arvion mukaan noin 670 - 680 henkilöä. Tärkein käyttöalue on omaishoito. Myös kunnissa, jotka ottavat palvelusetelin käyttöön v.2011 painottuvat omaishoidon palvelut. Käyttöalue ei vielä ole kovin laaja.

Palvelusetelin käyttäjien määrä vaihteli kuntakohtaisesti, samoin setelien arvot. Myös muut käytännöt vaihtelivat, kuten sopimukset.

Kunnat arvioivat mahdollista kunnalle palvelusetelitoiminnasta tulevaa säästöä. Määräksi arvioitiin kunnasta riippuen 25 000 – 150 000 € kunnassa. Säästö tulee mm. siitä, että tuettaessa omaishoitoa laitoshoidon ei ole tarpeen.

Kuntien tietojen perusteella Pohjois-Savossa on tällä hetkellä ainakin 131 yritystä, jotka antavat palvelusetelipalveluja.

18 kuntaa totesi, että kuntaa palvelisi maakunnallinen palveluntuottajarekisteri.

Selvityksen menetelmänä oli sähköpostikysely kunnille. Kaikki kunnat vastasivat. Lisäksi tehtiin kymmenen haastattelua: kuntien sosiaali- ja terveystoimen edustajille, kahdelle palvelusetelin käyttäjälle (asiakas) ja kahdelle yrittäjälle.

Haastatteluissa kartoitettiin setelikäytäntöjen hyviä puolia sekä haasteita ja kehittämisalueita. Haastatellut näkivät tulevaisuudennäkymät palvelusetelikäytön suhteen myönteisinä ja yhteistä kehittämistyötä vaativana. Kunnissa nähtiin tärkeänä toimiva yhteistyö lähikuntien kanssa ja kokemusten jakaminen.

Kyselyssä ja haastatteluissa nähtiin tärkeimmäksi kehittämisalueeksi yhteistyö eri toimijoiden välillä. Kehittämisuosituksissa painotettiin informaation ja yhteistyön kehittämistä, verkostoitumista, koulutusta ja ohjausta huomioiden asiakaslähtöisyys, käytäntöjen yhtenäistämistä sekä palvelusetelin käytön laajentamista.

Palvelusetelin käyttöön liittyvissä asioissa kuntien yhteyshenkilöt ovat liitteessä 8.

1. Tausta

1.1 Yleistä

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009) sekä siihen liittyvä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 12 §:n muutos (570/2009) ovat tulleet voimaan 1.8.2009. (Liite 1)

Uudessa laissa määritellään palvelusetelin käytön toimintaperiaatteet kunnallisia sosiaali- ja terveystalvveluja järjestettäessä. Lähtökohtana on, että palveluseteli on yksi kuntien käytössä oleva palveluiden järjestämistapa. Laki mahdollistaa alueen väestölle vaihtoehdon palvelujen hankkimiseksi palvelusetelillä. Kunta päättää siitä, otetaanko kunnassa palveluseteli käyttöön vai ei, sekä missä palveluissa ja missä laajuudessa palveluseteliä käytetään. Mikä koskee kuntaa koskee myös kuntayhtymää.

Pohjois-Savon liitolla on tavoitteena parantaa alueen väestön hyvinvointia ja kuntien yhteistyön mahdollisuuksia. Liitossa selvitettiin vuosien 2010 -2011 vaihteessa maakuntaliiton alueen silloisen 23 kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelikäytännöt. Tavoitteena oli saada tietoa kuntien palvelusetelikäytännöistä, asiakkaiden mahdollisuuksista käyttää palveluseteliä ja edistää kuntien tahdon mukaisesti palvelusetelin käyttöä maakunnassa.

Palveluseteliselvityksen laati Pohjois-Savon liitossa vastaava hoitaja (sairaanhoitaja), sosiaalihalintotieteen opiskelija Raili Lappalainen Itä-Suomen yliopistosta, osana opintoihinsa kuuluvaa harjoittelua Pohjois-Savon liitossa. Selvitystyön ohjaajana oli maakuntasuunnittelija Anneli Pehkonen.

1.2 Pohjois-Savon maakunta ja Pohjois-Savon liitto

Pohjois-Savon maakunnassa on 21 kuntaa (1.1.2011) ja alueella asuu 247 910 asukasta (ennakkotieto 31.12.2010). Alueella on viisi seutukuntaa ja seitsemän kaupunkia.

Pohjois-Savon liiton tavoitteena on kehittää maakunnan ja sen alueella asuvan väestön elinolosuhteita ja hyvinvointia. Pohjois-Savon maakuntaohjelman 2011-2014 mukaan kehittämistoiminnan toimintalinjat ovat:

- talouden uudistuminen
- työvoiman riittävyys ja osaaminen
- hyvinvointipalvelut ja hyvinvointi
- toimiva ja taloudellinen palvelu- ja kuntarakenne sekä saavutettavuus

Hyvinvointipalveluiden ja hyvinvoinnin toimintalinjan keskeinen sisältö on:

- kuntien, yritysten ja yhdistysten kumppanuus palvelutuotannossa (sis. monituottajamallien kehittäminen, palvelusetelijärjestelmä, palveluyrittäjyys, asiakaslähtöisyys)
- sosiaali- ja terveystalvvelujen vahvat tuotantoalueet
- elämäntavat ja kansansairauksien ehkäisy

1.3 Palveluseteli Suomessa

Palvelusetelin käyttö Suomessa on ollut mahdollista kaikissa sosiaali- ja terveystalvveluissa vuodesta 2004 alkaen, jota ennen kunnissa on ollut erilaisia kokeiluja palvelusetelin käytöstä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2010). Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelilaki (569/2009) sekä siihen liittyvä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain 12 §:n muutos (570/2009) ovat tulleet voimaan 1.8.2009.

Palvelusetelillä edistetään sosiaali- ja terveystalvveluiden käyttäjien valinnanvapautta ja mahdollisuuksia hankkia tarvitsemiaan palveluita yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Palvelusetelillä voi hankkia sellaisia sosiaali- ja terveystalvveluja, jotka kunnan tai kuntayhtymän kuuluu järjestää asukkaalleen. Palvelusetelillä hankittava palvelu on vaihtoehto kunnan tai kuntayhtymän tuottamalle palvelulle. Kunta tai kuntayhtymä päättää, ottaako se palvelusetelin käyttöön ja mihin palveluihin se antaa setelin. Jos asiakas tai potilas ei halua käyttää palveluseteliä, kunnan on ohjattava hänet muulla tavoin järjestettävien palvelujen piiriin. Palveluseteli on tarkoitettu kaikille sosiaali- ja terveystalvveluja tarvitseville. Setelin saaminen edellyttää, että kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon edustaja

arvioi henkilön palvelun tarpeen. Palvelusetelin saa asuinkunnan terveysasemalta, sosiaalivirastosta ja muista kunnan palveluyksiköistä, jotka myös antavat lisätietoja palvelusetelistä.

Palvelusetelin käyttö edellyttää, että kunta on tehnyt päätöksen palvelusetelin käyttöön otosta ja varannut määrärahan talousarvioonsa ja -suunnitelmaansa. Kunnan tehtäviin kuuluu myös palvelusetelipalveluja tuottavien yksityisten yritysten laadun valvonta. Kunta laatii kriteerit, jotka yksityisten palveluntuottajien on täytettävä jotta kunta hyväksyy yrityksen palvelusetelipalvelujen tuottajaksi.

Kunta hyväksyy terveyden- ja sosiaalihuollon palvelujen tuottajat, joiden palvelujen ostamiseen palveluseteliä voidaan käyttää. Kunta pitää luetteloa hyväksymistään palvelujen tuottajista. Tiedot tuottajista, palveluista ja niiden hinnoista tulee olla julkisesti saatavilla internetissä ja muulla soveltuvalla tavalla. Setelin on katettava asiakkaan kustannukset kokonaan palveluissa, jotka ovat sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaan asiakkaalle maksuttomia. Palvelusetelin arvoa on korotettava, jos asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulo tai asiakkaan elatusvelvollisuus vaarantuu asiakkaan omavastuun vuoksi. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen hankkimiseen annetun setelin on katettava asiakkaan yksilöllistä tarvetta vastaava tavanomainen apuväline. Asiakas voi kuitenkin hankkia palvelusetelin arvoa kalliimman apuvälineen, jolloin hänelle jää omavastuusuutta valitsemastaan apuvälineestä. Jos palvelu maksaa vähemmän kuin asiakkaan saaman palvelusetelin arvo on, kunta maksaa palvelusetelillä palvelujen tuottajan sopiman hinnan.

Kunta voi hyväksyä lain mukaan yksityisen palvelujen tuottajan seuraavin edellytyksin:

- joka täyttää toiminnalle yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta ja yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa asetetut vaatimukset
- joka on merkitty ennakkoperintälain mukaiseen rekisteriin
- jolla on potilasvahinkolain mukainen tai muu vastuuvakuutus

Kunnalla on oikeus saada palautuksena palvelusetelin arvoon sisältyvä vero arvonlisäverolain 130 §:n mukaisesti. Kunnalla on myös oikeus saada valtiolta palautuksena laskennallinen vero yksityiseltä sektorilta ostetuista verotomista terveyden- ja sairaanhoitopalveluista sekä sosiaalihuoltopalveluista arvonlisäverolain 130 a §:n mukaisesti. Palautus perustuu siihen, että yksityinen verottoman toiminnan harjoittaja ei voi vähentää arvonlisäverotuksessa toiminnassa käyttämiinsä hyödykkeisiin sisältyvää veroa, joten se sisältyy kustannuksena palvelun myyntihintaan (ns. piilevä arvonlisävero). Palautuksen suuruus on 5 prosenttia. Palautus lasketaan kunnan maksamasta palvelun ostohinnasta.

Yksityisen palvelujen tuottajan palveluiden on oltava vähintään vastaavien kunnallisten palvelujen tasoisia. Kunta voi asettaa palveluille lisäksi vaatimuksia, jotka liittyvät asiakkaiden tarpeisiin, palvelujen määrään, laatuun tai kunnan olosuhteisiin. Vaatimusten on oltava syrjimättömiä ja perustuttava puolueettomasti arvioitaviin seikkoihin. Kunta voi peruuttaa hyväksymisensä, jos palvelujen tuottaja ei enää täytä näitä edellytyksiä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009)

Suomen kunnissa on palvelusetelikokeiluja ja -käyttöä palveluasumisessa, tehostetussa palveluasumisessa, lyhytaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, hammashuollossa, lääkinnällisessä kuntoutuksessa psykoterapiassa, hoiva-asumisessa, kotipalvelussa, henkilökohtaisessa avustamisessa, päivätoiminnassa, yksityisessä päivähoitossa, tilapäisessä kotiavussa yksinhuoltajaperheille ja lapsiperheille, kaihileikkauksissa / silmätaudeissa, suun terveydenhuollossa, psykoterapiassa, täyhystystutkimuksissa, lasten kerhotoiminnassa ja vaikeavammaisten henkilökohtaisessa avustamisessa. (Sitra 2010)

Sitran tekemän selvityksen mukaan kansalaisten mielestä palveluseteliä tulisi käyttää ennaltaehkäiseviin palveluihin, joista on esimerkkeinä Ylöjärvellä ja Lahdessa toimivat terveyskioskit. (www.sitra.fi/terveyskioski 2010).

Palvelusetelin käyttöönotto edellyttää käytännössä, että kunnassa on palveluntuottajia tai käytettävissä muutoin palveluntuottajia esim. yli kuntarajojen, mutta palvelusetelin käyttöönotto voi tuoda uusiakin yrittäjiä kuntaan.

2. Palvelusetelien käyttötilanne Pohjois-Savossa

2.1 Menetelmä

Pohjois-Savon liitossa selvitettiin alueella olevien kuntien palvelusetelikäytännöt marraskuun 2010 ja tammikuun 2011 välisenä aikana. Kartoitusta varten alueen silloiseen 23 kuntaan lähetettiin kysely. Vastauksia saatiin kaikista 23 kunnasta. Vuodenvaihteessa 2011 Varpaisjärvi yhdistyi Lapinlahteen ja Karttula Kuopioon. Kuntia on vuoden 2011 alussa 21. Alueellisesti Siilinjärven, Maaningan ja Nilsiä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista huolehtii liikelaitos Siiliset, joka on aloittanut toimintansa vuoden 2010 alusta. Isäntäkuntana toimii Siilinjärvi. Ylä-Savon SOTE järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä ympäristö- ja terveystalouden palvelut jäsenkunnilleen lisäaluelle, Kiuruvedelle, Sonkajärvelle ja Vieremälle. Yhteistoiminta-alueiden kunnista pyydettiin kuntakohtaiset vastaukset.

Lisäksi tehtiin henkilökohtaisia haastatteluja kahdelle palvelusetelin käyttäjälle, koti- ja sairaanhoitopalveluja tuottavalle yrittäjälle, palveluasumispalveluja tuottavalle yrittäjälle, omaishoitoyksikön terveydenhoitajalle, palvelualuejohtajalle, kahdelle perusturvajohtajalle, päivähoitojohtajalle ja va. sosiaalihoitaja/vanhustyönjohtajalle. Haastatteluja tehtiin yhteensä kymmenen. Haastattelut toteutettiin puhelimitse, sähköpostilla tai henkilökohtaisesti tapahtuneiden strukturoitujen teemahaastattelujen avulla. Haastateltavat edustivat kaupunki- ja maaseutukuntia.

Kyselyjen ja haastattelujen avulla haluttiin kartoittaa millaiset palvelusetelikäytännöt ovat tällä hetkellä maakunnan alueen kunnissa.

2.2 Palvelusetelin käytön alueellinen laajuus

Pohjois-Savon liiton alueen kunnissa on käytössä vuoden 2010 – 2011 vuodenvaihteessa palveluseteli 15 kunnassa eli 65 %:lla ja kahdeksassa kunnassa seteliä ei ollut käytössä.

Taulukko 1.

Onko palveluseteli kunnassanne käytössä ja minä vuonna palveluseteli on otettu käyttöön?

	seteli on käytössä	seteli ei ole käytössä	minä vuonna palveluseteli on otettu käyttöön
Ilalampi 1)	x		2004
Juankoski	x		2008
Kaavi	x		2007
Karttula	x		2006
Keitele		x	ei ole käytössä
Kiuruvesi	x		2005
Kuopio	x		ei ole tiedossa
Lapinlahti		x	ei ole käytössä
Leppävirta	x		2005
Maaninka	x		2010
Nilsiä	x		2010
Pielavesi	x		2000
Rautalampi		x	ei ole käytössä
Rautavaara		x	ei ole käytössä
Siilinjärvi	x		2010
Sonkajärvi		x	ei ole käytössä
Suonenjoki	x		1997
Tervo		x	ei ole käytössä
Tuusniemi		x	ei ole käytössä
Varkaus	x		2006
Varpaisjärvi	x		2005
Vesanto		x	ei ole käytössä
Vieremä	x		2008
Pohjois-Savo	15	8	

1) omaishoidossa 2004 ja kotihoidossa 2006 Pohjois-Savon kunnat ovat ottaneet sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin käyttöön vuosien 1997 - 2010 välillä, mutta suurimmalta osin vuonna 2005 tai sen jälkeen. Kysymys on siis varsinkin uudesta palvelujen järjestämistavasta.

Pohjois-Savon kunnat ovat ottaneet sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin käyttöön vuosien 1997 - 2010 välillä, mutta suurimmalta osin vuonna 2005 tai sen jälkeen. Kysymys on siis varsin uudesta palvelujen järjestämisestä.

Pielaveden kunnassa omaishoitajien lakisääteiset vapaapäivät järjestettiin "setelillä", jolla asiakas voi ostaa palvelut Vanhustyönkeskuksesta (laitos- ja asumispalvelut) ja terveystieteiden vuodeosastolta.

Tervossa lakisääteiset omaishoitajien vapaapäivät järjestettiin kunnan myöntämällä erillisellä tuella, joka on suuruudeltaan 70 €/päivä ja maksimissaan 3 seteliä kuukautta kohti.

Kahdessa kunnassa, joissa palveluseteliä ei ollut vielä käytössä (Keitele, Lapinlahti) se on tavoitteena ottaa käyttöön vuoden 2011 aikana. Tuusniemen kunnassa palvelusetelin käyttöönotosta oli tehty periaatepäätös, mutta käyttöönoton ajankohta oli vielä avoin. Rautavaaralla ja Vesannolla palveluseteliä ei ollut tarkoitus ottaa käyttöön. Esteeksi koettiin palveluntuottajien puuttuminen.

Taulukko 2.

Onko palveluseteli tarkoitus ottaa käyttöön, milloin ja mihin palveluihin?

	kyllä	ei	milloin	mihin palveluihin
Iisalmi				
Juankoski				
Kaavi				
Karttula				
Keitele	x		2011	omaishoito, kotihoito / yhteinen kokeilu Ylä-Savon SOTE:n kanssa
Kiuruvesi				
Kuopio				
Lapinlahti	x		2011	omaishoidon lakisääteinen vapaapäivien järjestäminen harkinnanvaraisena kotihoidon tukipalveluna siivouspalvelun hankintaan
Leppävirta				
Maaninka				
Nilsinä				
Pielavesi	(x)		(2011)	(Ylä-Savon kuntien yhteinen hanke, käyttöalueen laajennus vanh.palv.)
Rautalampi	ei tietoa			
Rautavaara		x		ei ole palvelujen tuottajia
Siilinjärvi				
Sonkajärvi	ei tietoa			
Suonenjoki				
Tervo		x		omaishoitajan vapaapäivän järjestämiseen voidaan tapauskohtaisesti myöntää 70 € / pv, max 3 pv / kk
Tuusniemi	x			omaishoitajan vapaapäivän järjestämiseen, vanhuspalvelut periaatepäätös tehty palvelusetelin käyttöön ottamisesta, aikataulu auki milloin otetaan käyttöön
Varkaus				
Varpaisjärvi				
Vesanto		x		ei ole suunnitelmassa ottaa käyttöön
Vieremä				
	3	3		

2.3 Palvelusetelien sisältö ja muu toteutus

Kuntalaisilla on mahdollista saada palveluseteli omaishoitoon, muistisairaiden omaishoitoon ja omaishoitajien vapaapäivien järjestämiseen. Seteli on mahdollista saada kymmenessä kunnassa omaishoitajan vapaapäivien järjestämiseen, joten omaishoito on nykyisin palvelusetelin tärkein käyttöalue. Myös kunnissa, joissa palveluseteli on tarkoitus ottaa v.2011 käyttöön, painottuvat omaishoidon palvelut. Tilapäiseen kotihoitoon palvelusetelin

saattoi saada neljässä kunnassa. Kotipalveluun ja haja-asutusalueiden tukipalveluihin esim. lämmitykseen palveluseteli on mahdollista saada. Lasten päivähoitoon palveluseteli on tarkoitettu käyttöön vuoden 2011 aikana kolmessa kunnassa. Monipuolisimmin palveluseteliä käyttivät Kaavi ja Leppävirta.

Kunnissa on käytössä muita tukiseteleitä palvelusetelin lisäksi kuljetukseen, sosiaalihuoltolain mukaiseen kuljetukseen, vaikeavammaisten kuljetuspalveluun, siivoukseen, harkinnanvaraiseen tarpeesta lähtevään omaishoitoon ja sotainvalidien ateriapalveluihin.

Taulukko 3. Mihin palveluihin kuntanne asukas voi käyttää palveluseteliä?

	Omaishoitajan vapaan järj.	Tilapäinen kotihoito	Säännöllinen kotihoito	Lasten päivähoito	Kotisairaahoito	Palveluasuminen	Vammaispalvelut	Päivätoiminta omaishoitajalle	Päivätoiminta hoidettavalle	Hammashuolto	Muu palvelu	Muu, mikä palvelu?
Iisalmi		x									x	omaishoito
Juankoski											x	siivous
Kaavi		x	x			x	x					
Karttula		x	x									
Keitele												ei käytössä
Kiuruvesi	x											
Kuopio	x											
Lapinlahti												ei käytössä
Leppävirta	x	x	x		x						x	haja-asutusalueen tukipalvelut, esim. lämmittäminen
Maaninka	x			x								
Nilsjä	x			x								
Pielavesi	x										x	omaishoidon tukiseteleitä, vaikeavammaisten kuljetuspalvelu
Rautalampi												ei käytössä
Rautavaara												ei käytössä
Siilinjärvi	x			x								
Sonkajärvi												ei käytössä
Suonenjoki	x											
Tervo												ei käytössä
Tuusniemi												ei käytössä
Varkaus	x											
Varpaisjärvi											x	siivouksen tukipalvelu
Vesanto												ei käytössä
Vieremä	x											
Pohjois-Savo	10	4	3	3	1	1	1	0	0	0	5	

Palvelusetelillä saavat palvelua lapsiperheet, mielenterveysasiakkaat, omaishoidon tuen asiakkaat, sotainvalidit, sotaveteraanit, vammaiset ja vanhuksat sekä kotipalvelua tarvitsevat kuntalaiset. (liite 3)

Palvelusetelin myöntämisen kriteereitä ovat lain edellyttämät, kun omaishoidon kriteerit täyttyvät, omaishoitajan lakisääteinen vapaapäivä tarve, ikä yli 75 tai 80 vuotta, erilliset perusturvalautakunnan päättämät myöntämiskriteerit, päivähoito tarve ja kunnan oman palvelutuotannon vaihtoehto. (liite 4)

Kuntien palvelusetelin myöntää kotipalveluohjaaja, omaishoidon ohjaajat, omaishoidon tuen palveluohjaaja, perusturvalautakunta, sosiaali- ja terveysjohtaja, johtava sosiaalityöntekijä, sosiaalijohtaja, vanhus- tai vammaistyönjohtaja.

Taulukko 4.

Kuinka monella henkilöllä kunnassanne on käytössä palveluseteli?

Iisalmi	30	
Juankoski	42	
Kaavi	30	
Karttula	40	noin
Keitele		
Kiuruvesi	20	
Kuopio	300	noin
Lapinlahti		
Leppävirta	30-40	asiakasta vuodessa
Maaninka	10	
Nilsjä	10	
Pielavesi		
Rautalampi		
Rautavaara		
Siilinjärvi	10	
Sonkajärvi		
Suonenjoki	1	seteli anotaan aina erikseen
Tervo		
Tuusniemi		
Varkaus	40	arvio
Varpaisjärvi	100	siivouksen tukipalvelu
Vesanto		
Vieremä	5	arvio
Pohjois-Savo, arvio	668-678	

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteliä voi käyttää Pohjois-Savossa noin 670-680 henkilöä, mutta käyttöalue ei vielä ole kovin laaja. Kunnilla on mahdollisuus laajentaa palvelusetelin käyttöalueita voimassa olevan lain puitteissa.

Palveluseteliä käyttäneistä kunnista neljä edellytti palveluntuottajalta kirjallista sopimusta ja 12 kunnassa asiakkaalle tehtiin hoito- ja palvelusuunnitelma. Kahdessa kunnassa em. suunnitelmaa ei tehty kunnan toimesta. Viidessä kunnassa on käytössä tuloporrastus (liite 5) palvelusetelin käyttöönottoa määriteltäessä ja yhdeksässä kunnassa on käytössä asiakaslain mukainen asiakkaan omavastuuosuus (liite 6). Kolmessa kunnassa omavastuuosuutta ei ollut käytössä ja kolmessa kunnassa omavastuuosuuden käytöstä ei ollut tietoa. Palvelusetelin käyttöönotosta yksittäisen henkilön kohdalla kunnilla on omat käytännöt (liite 7).

Palvelusetelin arvo vanhuspalveluissa vaihtelee kuudesta eurosta 110 euroon. Omaishoidossa seteleitä on mahdollista saada kunnasta riippuen 1-60 kappaletta/kuukausi. Päivähoidossa setelin arvo on 385 – 1245 euroa ja arvoon vaikuttaa lapsen ikä, palvelun määrä ja vanhempien tulot.

Palvelusetelikäytäntöjen vaihtelu kunnittain on suurta. Kukin kunta toimii omana alueenaan. Selvityksen perusteella kunnanrajat ylittävää palvelusetelipalvelua tapahtui ainoastaan Sonkajärven, Kiuruveden ja Vieremän välillä.

2.4 Palveluseteli ja kuntien talousarviot

Pohjois-Savon kunnat varasivat v. 2010 talousarvioissaan määrärahaa lain mukaiseen palvelusetelitoimintaan hieman yli 1 milj. €. Eniten talousarviossa oli määrärahaa Kuopiossa 462.000 € ja Kaavilla 296.000 €. Seitsemässä kunnassa summa oli 10.000 € tai vähemmän. Jotkut kunnat ilmoittivat myös v. 2011 tiedot. Mm. Siiliset-kunnissa määrärahat kasvavat.

Taulukko 5.

Mitkä ovat palvelusetelin kustannukset kuntanne talousarviossa euroa/vuosi v. 2010?

	2010	2011	
Iisalmi	50 000		
Juankoski	5 95		
Kaavi	296 000		
	7 500		kotipalvelu
	272 000		tehostettu vanhusten palveluasuminen
	16 500		omaishoitajien vapaapäivien järjestäminen
Karttula	20 000		
Keitele			
Kiuruvesi	17 000		
Kuopio	462 000		
Lapinlahti			
Leppävirta	60 000		
Maaninka	10 000	20 000	omaishoito / Siiliset alue
		10 000	päivähoito, alkaa 9-10 / 2011, vaihtoehtokustannuksena oma toiminta
Nilsia	10 000	20 000	omaishoito / Siiliset alue
		10 000	päivähoito, alkaa 9-10 / 2011, vaihtoehtokustannuksena oma toiminta
Pielavesi	10 000	10 000	
Rautalampi			
Rautavaara			
Siilinjärvi	10 000	20 000	omaishoito / Siiliset alue
			päivähoito, alkaa 9-10 / 2011, vaihtoehtokustannuksena oma toiminta
Sonkajärvi			
Suonenjoki			
Tervo			
Tuusniemi			
Varkaus	74 880		
Varpaisjärvi	2400		arvio
Vesanto			
Vierämä	1000-2000		arvio
Pohjois-Savo	1 029 075)		

1) Vieremän osalta alaraja

Kunnan omaan tuotantoon verrattuna kunnalle tulevasta säästöstä on tehty arvioita kahdeksassa kunnassa. Tarkkoja laskelmia ei kuitenkaan ollut. Arviot säästöistä olivat 25 000 – 150 000 € vuodessa kuntaa kohden. Osassa kuntia kunnalle tulevia säästöjä ei oltu selvitetty tai ei osattu sanoa.

”Yhdeltä henkilöltä on säästö kunnalle noin 40 000 euroa vuodessa, jos omaishoitaja voi jatkaa omaishoitajana setelin turvin, eikä hoidettava siirry tehostettuun asumispalveluun tai laitoshoitoon.” (haastattelu)

Taulukko 6.

Mikä on arvio mahdollisesta kunnalle palvelusetelitoiminnasta tulevasta säästöstä omaan palveluntuotantoon verrattuna euroa / vuosi?

Iisalmi		ei ole selvitetty
Juankoski		
Kaavi	150 000	
Karttula		ei ole arvioitu
Keitele		
Kiuruvesi	kyllä	1)
Kuopio	100 000	arvio
Lapinlahti		
Leppävirta	30-40 000	arvio, tarkempia laskelmia ei ole olemassa
Maaninka	kyllä	kts. Siilinjärvi
Nilsjä	kyllä	kts. Siilinjärvi
Pielavesi		
Rautalampi		
Rautavaara		
Siilinjärvi	100 000	omaishoidon tukeminen
	40 000	2)
Sonkajärvi		
Suonenjoki		
Tervo		
Tuusniemi		
Varkaus	25 000	arvio
Varpaisjärvi		ei osaa sanoa
Vesanto		
Vieremä	kyllä säästöä	3)
Pohjois-Savo		

- 1) Tarkkaa arviota ei ole, useita kymmeniä tuhansia yksittäisen asiakkaan kohdalla, jos pystytään hoitamaan kotona.
- 2) Yhdeltä henkilöltä, jos omaishoitaja voi jatkaa omaishoitajana setelin turvin, eikä omainen siirry tehostettuun asumispalveluun tai laitoshoitoon. Päivähoidossa voi säästää investointikustannuksia, mutta ei ole vielä laskelmaa.
- 3) Tarkkaa selvitystä ei vielä ole, useita kymmeniä tuhansia yksittäisen asiakkaan kohdalla, jos pystytään hoitamaan kotona palvelusetelin turvin.

Kunnista 15 eli kaikki palveluseteliä käyttävät kunnat hakivat laskennallisen arvonlisäveropalautuksen yksityiseltä sektorilta ostetuista verottomista terveyden- ja sairaanhoitopalveluista sekä sosiaalihuoltopalveluista (arvonlisäverolaki 130 §).

2.5 Palveluntuottajayritykset

Palveluntuottajia oli 15 kunnassa ja palveluntuottajien määrä vaihtelee merkittävästi kunnittain. Viidessä kunnassa, joissa palveluseteliä ei ollut käytössä, ei ollut palveluntuottajia ja osasta kunnista tietoa ei ollut käytettävissä. Yksi kunta käytti viereisen kunnan palveluntuottajaa. Kaikkiaan kunnat ilmoittivat 131 palveluntarjoajayritystä vuodenvaihteessa 2010/2011.

Kunnan toimesta palveluntuottajista pidetään rekisteriä yllä 11 kunnassa. Rekisteriä pidettiin yllä hoiva- ja hoitopalveluissa, sosiaalitoimen puolella sekä perusturvalautakunnassa. Rekisterin ylläpitämisen huolehti pääasiassa se alue, jolla palveluja käytettiin. Kyselyssä kysyttiin rekisterin ylläpitämisen mahdollisuutta jonkin muun kuin kunnan toimesta. 18 kunnassa maakunnallinen rekisteri palvelisi kuntaa sekä viidessä kunnassa myös valtakunnallinen rekisteri. Joissain kunnissa palveluntuottajat näkyvät kuntien omilla www-sivuilla. Kuopiossa sähköisen palvelusetelin käyttöönottoa ollaan aloittamassa, jolloin Smartum Oy:n ylläpitämä rekisteri palveluntuottajista olisi käytettävissä.

Taulukko 7.

Kyselyissä esille tullut palveluntuottajien määrä kunnissa, joissa seteli on käytössä (ml. kunta, jossa on palveluntuottaja, mutta palveluseteliä ei ole käytössä)

	kunnassa on palveluntuottajia	kuinka monta palveluntuottajaa
Iisalmi	x	10-12
Juankoski	x	6
Kaavi	x	10
Karttula	x	11
Kiuruvesi	x	6
Kuopio	x	56
Leppävirta	x	10-12
Maaninka	x	2
Nilsia	x	2
Pielavesi	x	ei tietoa
Sillinjärvi	x	10
Suonenjoki	x	1
Varkaus	x	5
Varpaisjärvi	x	1
Vieremä		0
Sonkajärvi1)	x	1
Yhteensä	15	131

1) Seteli ei käytössä

Vieremä hankkii palvelusetelipalvelut Kiuruvedeltä tai Sonkajärveltä. Pielavedeltä palvelusetelituottajien määrä ei ollut käytettävissä.

3. Palvelusetelikäytäntöjen hyvät puolet ja haasteet

3.1 Kuntanäkökulma

Kyselyssä ja haastatteluissa kysyttiin mitkä ovat palvelusetelin käytöstä kuntanne tulevat hyödyt ja onko palvelusetelin käytössä ilmennyt esteitä tai ongelmia. Lisäksi haastatteluissa kysyttiin mitä kehittämisalueita palvelusetelin käytössä mielestänne olisi?

3.1.1 Hyvät puolet

Asiakasnäkökulma kunnan kannalta

- asiakkaan valinnan vapaus/vaihtoehdot lisääntyvät voidessaan valita kunnallisen tai yksityisen
- asiakas voi itse vaikuttaa palvelun ajankohtaan/ei jonoa
- muistisairaat voivat saada palvelun kotiin
- iäkkäät jaksavat kotona pidempään
- kotona asuminen mahdollistuu pidempään
- asiakas löytää näköisensä palveluntuottajan ja voi hankkia tarvittaessa lisää palveluja itse maksaen
- kuntalaiset osaavat ostaa palvelua suoraan yrittäjältä
- palvelujen oikea kohdentuminen
- omaishoitajan tukeminen
- omatoimisuuteen tukeminen
- perheet saavat yksilöllisempää palvelua
- omavastuuosuus palvelusetelistä ohjaa asiakkaita maksamaan palvelusta osan itse

Kuntanäkökulma kunnan kannalta

- joustava järjestelmä
- palvelujen saatavuus paranee
- voidaan vastata paremmin palvelutarpeiden kasvuun
- mahdollistaa vertailun julkinen / yksityinen
- kunnalle taloudellinen hyöty / säästö (verrattuna laitosasumiseen)
- kustannusten hallittavuus
- monipuolistaa palvelurakennetta
- kunnan resursseja vapautuu ja resursseja voidaan kohdentaa uudelleen
- raskas kilpailuttaminen jää pois
- haja-asutusalueen palvelut saadaan paremmin järjestettyä
- ruuhkahuippujen tasaus
- voidaan yhdistää kuntien ja yrittäjien tieto-taito

Yritysnäkökulma kunnan kannalta

- tuetaan hoiva-alan markkinoita
- yrittäjien hyvän palveluosaamisen ylläpitäminen koulutuksen avulla
- saadaan kumppaneiksi myös pienyrittäjiä
- tukee paikallisyrittäjyyttä
- syntyy uusia yrityksiä
- elinkeinon kannalta yrittäjyyden ja sitä kautta työpaikkojen lisääntyminen

”Kyllähän se selkeästi tuo asiakkaita palveluntuottajalle. Palveluntuottajan ja sitten kunnan välinen yhteistyö tuo sitä hyötyä molemmille, eliikkä voidaan yhdistää tieto-taito, voidaan yhdistää se osaaminen sen asiakkaan parhaaksi.”

3.1.2 Haasteet ja kehittämisalueet

”Tällä hetkellä minä nään suurimmaksi haasteeksi sen, että meillä on tullut se palveluseteli ja meillä on toimiva järjestelmä, mutta kun asia on uusi ja on ikäihmisistä kysymys, niin he eivät välttämättä osaa käyttää palveluseteliä. He eivät ymmärrä mistä niitä palveluja saa ja mitä palveluita sillä saa, mitä heidän tilanteessaan, minkälaiset palvelut olis tarpeen.”

Asiakasnäkökulma kunnan kannalta

- asiakkaalle tuntematon tapa järjestää palveluja
- omavastuusuutta ei aina ymmärretä
- kaikki asiakkaat eivät ole yrittäjämönteisiä
- asiakkaat eivät osaa käyttää seteliä
- eriarvoistava asiakkaille, jotka eivät itse kykene tekemään valintoja

Kuntanäkökulma kunnan kannalta

- päättäjien poliittinen tahtotila / valmius
- tiedolliset heikkoudet eri toimijat: kunta, päättäjät, asiakas
- palvelut eivät ole maantieteellisesti lähellä
- käytön laajentaminen edellyttää sähköistä järjestelmää
- edellyttää kunnan omien palvelujen tuotteistamista
- rekisterinpito – tietosuojia ja asiakasrekisteri ovat edelleen kunnan vastuulla
- palvelusetelin myöntäminen hallinnollinen päätös – lisää työmäärää
- julkisten toimijoiden halu antaa palveluseteliä – silloin omaa toimintaa ei laajenneta
- palvelutoiminnan säännöllinen arviointi – resurssi ja aikakysymys
- yhteisen toimintamallin kehittäminen eri aloille (omaishoito, lastenhoito, vammaiset jne.)

Yrittäjäkokoelma kunnan kannalta

- edellyttää uudenlaista otetta ja kumppanuutta yritysmaailmaan
- yrittäjiä / palveluntarjoajia vähän
- yrittäjät eivät tunne lainsäädäntöä
- yrittäjien valmius antaa palveluja / yrittäjä osaaminen / onko valmiutta?

3.1.3 Palvelusetelin käyttömahdollisuudet kuntien maaseudulla

Kommentteja maaseutukunnista:

”Palveluntuottajia on pienissä kunnissa rajallinen määrä.”

”Kaikilla kriteerit täyttävillä samanlaiset mahdollisuudet käyttää palveluseteliä.”

”Palveluseteli tarkoitettu haja-asutusalueen palveluihin.”

Maaseudulla asuvien kuntalaisten palvelusetelin käytön mahdollisuudet vastaajat näkivät pääosin hyväksi (7 kuntaa), toisaalta osa huonoksi (3 kuntaa). Esteinä maaseudulla asuvien palvelusetelin käytölle nähtiin palveluntuottajien puute, korkea palvelun hinta, omavastuuosuus nousi suureksi tai uskallus valita itse palveluntuottaja. Hyväänä puolena nähtiin, että kysyntä tuo uusia palveluntuottajia. Palvelujen tuottaminen yli kuntarajojen sekä seudullinen palveluseteli voisi olla ratkaisu vastaajien mielestä palvelun tuottamiseksi.

3.2 Palveluseteliasiakkaiden näkökulma

Palvelusetelin käyttäjien kahta omaista haasteltiin. Haastattelussa kysyttiin setelin käytön hyviä ja huonoja puolia.

Haastatellut palvelusetelin käyttäjät hankkivat palvelusetelillä palveluja hoidettavan henkilökohtaisen hygienian hoitamiseen, apteekki- ja kauppa-asiointiin, lääkkeiden jakoon, kodinhoidollisiin töihin; pyykin silittämiseen ja leipomiseen, oman henkisen hyvinvoinnin tukemiseen ja omaisen hoitamiseen. Palvelusetelin käyttäjät kokivat, että palveluseteli on mennyt hoidettavan hoitamiseen ja omaan / hoidettavan virkistyskäyttöön ei ole riittänyt. Tietoa setelistä saatiin omaishoitajien kokouksessa ja omaishoidon yksiköstä.

3.2.1 Hyvät puolet

- tietää mihin on vara
- antaa työtä alueen yksityisille palvelujen tuottajille
- antaa hyvinvointia hoitajalle ja hoidettavalle
- erinomainen asia – kannattaa kehittää
- vanhustenhuolto lakiin perustuvaa, kuten lastenhoito
- pääsee hoitamaan asioita
- saa hetken taukoa hoitamiseen
- hyvä apu

”Onhan se iso apu ja siten se, että minä pääsen johonkin. Onhan se ihana apu ollut. Minä oon täällä kiinni niin, että en minä voi jättää häntä yksin. Hän kaatuilee ja tulee mitä vaan, niin sitten sitä syyttää itseään, kun meni ja jätti hänet.”

”Palveluseteli on järkevä vaihtoehto ja tietää mihin on vara, kun laskee käytetyt tunnit ja tietää palvelusetelin arvon.”

”Palveluseteli on välttämättömään tarpeeseen, emme tulisi toimeen, jos kotiin ei saisi apua.”

3.2.2 Haasteet ja kehittämisalueet

- kolmesta setelistä virkistykseen ei ole varaa irrottaa, setelit käytetään välttämättömimpään
- kuinka paljon käyntiin on varattu aikaa – etukäteisinformaatio puutteellista
- palveluseleitä voisi olla enemmän
- käytön osaamattomuus alkuvaiheessa
- asiakas ei ymmärrä mihin palveluseteliä voisi hyödyntää - informaatio
- omavastuun periminen ei ollut hyvä asia

”Palvelusetelin arvo voisi olla enemmän tai seteleitä voisi olla enemmän. Tarvetta palvelusetelin käytölle olisi enemmänkin, ulkoiluun ja virkistystoimintaan. Tällä hetkellä setelillä pysyy hankkimaan hoidettavan välttämättömän hoitoavun. Haluaisin käyttää seteliä omaishoitajana myös omaan virkistystoimintaan.”

”No sitten minä en tykännyt, kun ruvettiin perii sitä omavastuuosuutta. Että se oli mun mielestä ihan turha veto.”

3.3 Kotisairaanhoidtoa, kotihoitoa ja vuorohoitopalveluja tuottavien yritysten näkökulma

Kahta kotisairaanhoidtoa, kotihoitoa ja vuorohoitopalveluja tuottavaa yrittäjää haastateltiin. Heiltä kysyttiin palvelusetelikäytäntöjen hyviä puolia. Lisäksi pyydettiin kertomaan liittykö palvelusetelin käyttöön ongelmia tai kehittämistä vaativia alueita.

3.3.1 Hyvät puolet

- yhteistyö kaupungin kanssa tiivistynyt
- palvelujen lähituottamista
- lisää yrittäjyyttä
- yrityksellä kasvot
- asiakkaalle kodinomaisuus, tuttuus tärkeitä
- palveluntuottajaksi hakeutuminen oli helppoa

”Oli ihan helppo ja semmonen järkevä. Siltähän kävi sitten kaupungin virkamies tutustumassa, kun piti tehdä selvitys lääniin, niin minusta se meni ihan kivuttomasti, niin ei tarvinnu mejän mittää uutta lupaprosessia tehdä. Kun meillä on kuitenkin tehostetun asumispalvelun lupa, niin siihen ei tarvinnu erikseen tehdä hakemusta, tähän palveluseteli systemiin ja toivottavasti se ei muutukkaan. Laithan meillä pätee, on sitten palvelusetelillä tuleva asiakas tai mistä tahansa.”

3.3.2 Haasteet ja kehittämisalueet

- muutaman kuukauden käytössä ollut omavastuuosuus, joka lopetettiin
- laskutuskäytännöt aiheuttavat työtä, ajan tasalla pitämistä; onko seteli plussalla vai miinuksella tehtyyn työhön nähden
- asiakas maksaa itse ylimenevän työn osuuden, aiheuttaa työtä
- käytön ruuhkautuminen loppuvuoteen (asiakkaat säännöstelevät seteleitä ts. eivät raski käyttää)
- sähköisen järjestelmän maksaja: asiakas, kunta, yrittäjä
- kunnan palveluhenkilöstön tavoitettavuus

”Tietysti toivoisi näin yrittäjänä, että vanhuksetkin ja sairaalasta kotiutuvat voisivat saada esimerkiksi siihen kotiutustarpeeseen vaikkapa palveluseteliä. Vanhukset voitais helpommin kotiuttaa tuolta laitoksista makaamasta, kun miettii, että tälläkin hetkellä siellä on monta KYS:ssä meidän vanhusasiakasta, jotka varmasti ois vähän enemmän avulla kotiutettavissa. Niin ei tulis niitä sakkoja niin paljon sieltä KYS:stä.”

”Ja sitten sais niitä ihmisiä kiinni, silloin kun itellään olis tarve, ettei menis vastaajaan, kun se sitten jääpi.”

”No ensi viikolla on taas infotilaisuus siitä laskutusjärjestelmästä, Kuopion kaupunki sitä muuttaa. Nyt kyllä ihan mielenkiinnolla ootan ja sitten käykö siinä sitten silleen, että minäkin joudun sen järjestelmän maksumieheksi. Siitä minä en tietenkään pidä. Ja jos minä joudun nyt johonkin järjestelmään, josta minun pitää maksaa, että minä saan näitä palveluseteliasiakkaita, siitä en nyt tiijä, että mitenkä tässä käy.”

4. Esimerkki palvelusetelipalveluja tuottavasta yrityksestä

Alina Hoivatiimin toimitusjohtajaa, THM Terttu Blombergia haastateltiin suostumuksellaan nimellään kotisairaanhoido- ja kotipalveluja palvelusetelillä tarjoavana yrittäjänä.

Valtakunnallinen Alina Hoivatiimi Oy on kokonaisvaltaisiin kotihoitopalveluihin erikoistunut, franchising-periaatteella toimiva ketju, johon kuuluu tällä hetkellä yhdeksän palveluntuottajaa. Alina-yritysten perustehtävä on parantaa ikääntyvien tai muutoin huolenpitoa tarvitsevien ihmisten elämänlaatua ja hyvinvointia. Tämä toteutetaan järjestämällä ”laadukkaita hoiva-, kotihoito- ja kotisairaanhoidopalveluja, jotka voivat vaihdella yrittäjäkohdaisesti”. (www.alinahoivatiimi.fi, 2010)

Yrityksen pääpaikka Alina Hoivatiimi sijaitsee Kuopiossa, jossa tällä hetkellä on kolme palveluja tuottavaa yritystä: Gerttu Ky, Kuopion Hellähoito Oy ovat yrityksen perustajan Terttu Blombergin omistamia ja Kotihoito Saga Oy Satu Jäntin omistama. Henkilökuntaa on näissä yrityksissä yli 30. Kuopion Hellähoito on saanut vuosina 2008, 2009 ja 2010 Suomen vahvimman sertifikaatin, joka osoittaa yrityksen talouden olevan kunnossa ja yrityksen olevan luotettava yhteistyökumppani. Kaikki kolme Kuopiossa sijaitsevaa yritystä ovat saaneet kotityöpalvelun laatusertifikaatin vuonna 2010. (www.alinahoivatiimi.fi, 2010)

Palveluseteli on ollut käytössä yrityksen asiakkailta 2000-luvun puolesta välistä. Palveluseteliasiakkaiden määrä on vakiintunut ja käyttäjien määrä näyttäisi olevan lisääntymässä, koska uusia palveluseteliasiakkaita tulee koko ajan lisää. Yrittäjä kokee, että monipuolisten palvelujen tarjoaminen tuo yritykselle lisää palveluseteliasiakkaita. Palveluseteli mahdollistaa pientenkin yrittäjien mukaantulon palveluntuottajaksi ja lähialueen palveluntuottajalla on ”kasvot”. Yhteistyö kaupungin kanssa toimii tällä hetkellä hyvin. Yhteisiä palavereja on suunniteltu pidettäväksi säännöllisesti. (Blomberg 2010)

”Yleensähan se on asiakas tai omainen, joka soittaa ja kysyy meidän palveluista. Heillä on kaupungin antama lista palvelusetelin tuottajista. Me käydään sitten arviointikäynti, joka on maksuton sopimus / suunnittelukäynti. Yleensä meidän vastaava hoitaja käy sen sitten tekemässä asiakkaan ja kenties myös omaisen kanssa. Mehän tehdään vielä meidän oma hoito- ja palvelusuunnitelma myös palveluseteliasiakkaille. Yleensä kun meihin otetaan yhteyttä, monta kertaa kysytään, että mahtuisiko teille tai saataiskoko mekin teidän palvelua ja se täytyy sanoa, että sitten sata prosenttisesti ne hoitosuhteet ja hoitosopimukset syntyy. Yhteydenoton perusteena ovat yleensä monipuoliset palvelumme.” (Blomberg 2010)

5. Palveluseteli tulevaisuudessa

Haastatteluissa kysyttiin palvelusetelin tulevaisuuden näkymiä. Haastateltavat näkivät, että palvelusetelin käyttö tulee laajenemaan ja käyttömahdollisuuksia tullaan lisäämään kuntakohtaisesti palvelutarpeesta riippuen.

Esimerkkejä tulevaisuuden näkymistä:

Palvelusetelin koordinaatio osana palvelujärjestelmää

- poliittinen keskustelu ja päätös missä palveluissa seteli otetaan käyttöön
- asioissa edettävä keskustellen
- koordinaation pysyttävä ”hanskassa”
- palvelusetelin käyttöä pitäisi laajentaa hallitusti (uhkana hallitsemattomuus)
- palvelusetelin intergroiduttava muuhun palvelutuotantoon
- eri palveluntuottajien ja palvelujen joustava yhdistely toimivaksi kokonaisuudeksi (kunta, yritykset, yhteisöt)
- lisääntyvään palvelutarpeeseen osittainen tai kokonaan vastaaminen
- vaihtoehto - julkisia palveluja ei kasvatettaisi, vaan tuotettaisiin palvelut yksityisesti
- kuntien toimesta monopolituottamisen ehkäisy ja valvonta
- naapurikuntien kannustaminen palvelusetelin käyttöönotossa
- yhtenäiset käytännöt lähikuntiin, helpottaisi pienten kuntien mukaantuloa
- palvelusetelin käytön kokemusten jakaminen kuntien kesken

Palvelusetelin resurssointi ja toteutus

- palvelutarpeen arviointiin oltava resursseja
- vaatii arviointia ja laskelmia kustannustehokkuutta ajatellen
- kuntien toimesta laadunvalvonnan järjestäminen
- palvelusetelin sähköistäminen
- varhaisen tuen toteutuessa, raskaamman tuen tarve vähenee ja se tulee myöhemmin ja vähemmän

- ennakoivien käyntien järjestäminen eli tilannetietoisuus kuntalaisten kotona asumisen mahdollisuuksista
- käyttömahdollisuuksien lisääminen koskemaan kaikkia vanhuksia
- sairaalasta/laitoksesta kotiutumisasiin tarpeeseen, joka vähentäisi kaupungin kustannuksia (laitoshoidot, sanktiot)
- pienemmät kunnat voisivat tehdä yhteistyötä esimerkiksi yhteisellä kilpailuttamisella
- lapsille palveluseteli / kortti, jolla lapsen sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeisiin vastataan

Haastateltavien tulevaisuuden näkymät palvelusetelinkäytön suhteen tulevaisuudessa olivat myönteisiä ja yhteistä kehittämistyötä vaativia asioita. Tärkeänä nähtiin toimiva yhteistyö lähikuntien kanssa ja kokemusten jakaminen.

6. Kehittämissuosituksia

Kuntakyselyssä ja kunnallisissa ja yritysten haastatteluissa kysyttiin mitä tulisi ottaa huomioon palveluseteliin liittyviä asioita kehitettäessä tulevaisuudessa.

Seuraavassa on koottu yhteen kyselystä ja haastatteluista esille nousseet palvelusetelin kehittämisen kannalta tärkeät kehittämisalueet:

Informaation ja yhteistyön kehittäminen

- informaatio kaupungin, yrittäjien ja asiakkaiden välillä
- luottamushenkilöiden sitouttaminen ja informointi
- kaupungin, yrittäjien, asiakkaan ja omaisten välisen yhteistyön kehittäminen
- moniammatillisen yhteistyön kehittäminen
- säännölliset palaverit kunnan / kotihoito- ja vuorohoitoyrittäjien kanssa
- säännölliset palaverit omaishoitajien kanssa
- asiakkaiden informaatio useille informaatiokerroille, joissa huomioitava vastaanottokyky (mm. muisti)

Verkostoituminen

- yhteistyö kunnan kanssa toimivaa
- yhteistyön kehittäminen omaisten ja palvelutuottajan välille
- yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen kaupungin ja yrittäjien välille
- kuntien välinen yhteistyö
- seudullinen yhteistyö
- kokemusten jakaminen toimijoiden välillä
- palvelusetelipalveluja tuottavien yrittäjien hakeminen kunnan toimesta
- kuntarajat ylittävien palvelusetelipalvelujen tuottaminen
- yrittäjien yhteistyö, tieto-taidon yhdistäminen

Koulutus ja ohjaus

- koulutusta kunnille / päättäjille
- koulutusta yrittäjille palvelusetelikäytäntöihin
- yksilökohtainen ohjaus palvelusetelin käytössä asiakkaille
- palveluohjaus asiakkaille ja heidän omaisille
- palveluopas ohjaamisen tueksi
- palvelusetelipalvelujen tuottajien hakeutuminen lähikuntien palvelujen tuottajiksi

Käytäntöjen yhtenäistäminen

- hoito- ja palvelusuunnitelmien yhtenäistäminen asiakaslähtöisesti
- ennaltaehkäisevien toimintatapojen luominen: ennakointi ja tilannetietoisuus
- ennakoivat käynnit palvelutarpeen kartoittamiseksi ja ohjaus
- palveluprosessin kehittäminen yhteistyössä sujuvaksi
- palvelusetelin käyttöönoton hyvä etukäteen valmistelu / prosessointi toimivaksi
- alueellisten erojen huomioiminen
- laskutuskäytäntöjen yhtenäistäminen
- palvelusetelin sähköistäminen ja joustava käyttö
- yhteisen palveluntuottajien rekisterin luominen
- palveluntuottajien ammattitaidon kohdentaminen ydintyöhön, osaamiseen ja erikoisosaamiseen
- palvelutoiminnan säännöllinen arviointi suunnitelmallisesti

Palvelusetelin käytön laajentaminen

- palvelusetelin käytön laajentaminen kunnan kaikkiin palveluihin; päivähoito, vapaa-aika, kulttuuri
- palvelusetelin yhteisen toimintamallin mallintaminen eri palvelualueille
- palvelusetelin käytön laajentaminen / käyttömahdollisuuksien lisääminen koskemaan kaikkia vanhuksia, sairaalasta/laitoksesta kotiutumisvaiheen tarpeeseen, joka vähentäisi kaupungin kustannuksia (laitoshoido, sanktiot)
- palvelusetelin käytön laajentaminen yksinasuvien asiakkaiden kotona pärjäämisen tukemiseen
- palvelujen käyttö tasaisesti ympärivuoden

Kyselyssä ja haastatteluissa nähtiin tärkeimmäksi kehittämisalueeksi yhteistyön mahdollisuudet eri toimijoiden välillä. Tämän lisäksi tärkeiksi nähtiin informaatio, yhteistyön ja verkostoitumisen kehittäminen kaikkien toimijoiden välillä, koulutus ja ohjaus eri toimijoille, huomioiden asiakaslähtöisyys sekä käytäntöjen yhtenäistäminen. Palvelusetelin käytön laajentamismahdollisuudet eri palveluihin koettiin myös tärkeäksi tulevaisuudessa.

LÄHTEET:

Paasivirta Kia 2010. Palveluseteli sosiaali- ja terveydenhuollossa.

http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1:29:353:135218:57267 (luettu 16.11.2010)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Palveluseteli. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/asiakasmaksut/palveluseteli (luettu 28.12.2010)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2005. Palveluseteli. Käyttöopas kotipalveluun. Opas 2005:1. Helsinki.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Palveluseteli. <http://www.tem.fi/index.phtml?s=1886> (luettu 23.11.2010)

Alina Hoivatiimi, <http://www.alinahoivatiimi.fi/index.html> (luettu 9.12.2010)

Blomberg Terttu 11/2010. Haastattelu yrityksestä. Palveluseteli.

Haastattelut kunnista, palveluntuottajilta, palvelujen käyttäjiltä 11-12 / 2010 – 1 / 2011

Kyselyt kuntiin 11-12/2010- 1/2011

Sitra 2010. Uutiset ja tiedotteet. http://www.sitra.fi/fi/Ohjelmat/kuntaohjelma/hankkeet/palveluseteli/uutiset_ja_tiedotteet/ (luettu 30.11.2010)

LIITTEET:

Liite 1. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 24.7.2009/569.

Liite 2: Palvelusetelijärjestelmän osapuolet

Liite 3: Kenellä kunnassanne on mahdollisuus saada palvelua palvelusetelillä?

Liite 4: Mitkä ovat palvelusetelin myöntämisen kriteerit?

Liite 5: Käytetäänkö kunnassanne tuloporrastusta palvelusetelin käyttöönottoa määriteltäessä?

Liite 6: Maksako palvelusetelin käyttäjä omavastuuosuuden palvelusetelistä eri palveluista?

Liite 7: Kuinka palvelusetelin käyttöönottaminen yksittäisen henkilön kohdalla kunnassanne tapahtuu?

Liite 8: Kuka on kunnassanne palvelusetelin käyttöön liittyvissä asioissa yhteyshenkilö?

LIITTEET:**Liite 1.**

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 24.7.2009/569. Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin avulla lisätä asiakkaan ja potilaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta ja edistää kuntien sosiaali- ja terveystoimen sekä elinkeinotoimen ja yksityisten palvelujen tuottajien yhteistyötä.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan palvelusetelin käyttämiseen kuntien järjestämissä sosiaali- ja terveystoimissa. Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, koskee myös kuntayhtymää.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) asiakkaalla sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettua asiakasta ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettua potilasta;
- 2) palvelusetelillä järjestämisvastuussa olevan kunnan sosiaali- ja terveystoimen saajalle myöntämää sitoumusta korvata palvelujen tuottajan antaman palvelun kustannukset kunnan ennalta määräämään arvoon asti;
- 3) tulosidonnaisella palvelusetelillä palveluseteliä, jonka arvo määräytyy kunnan määrittelemien asiakkaan jatkuvien ja säännöllisten tulojen mukaan tai jonka arvo perustuu tulojen huomioon ottamiseen sosiaalihuoltolain (710/1982) 3 a luvussa tai sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 10 a–10 c §:ssä säädetyllä tavalla;
- 4) omavastuuosuudella sitä osuutta yksityisen palvelujen tuottajan palvelun hinnasta, jota kunnan myöntämän palvelusetelin arvo ei kata ja joka jää asiakkaan maksettavaksi.

4 §

Palvelut ja palvelujen tuottajat

Kunta päättää ne sosiaali- ja terveystoimen palvelut, joiden järjestämisessä se käyttää palveluseteliä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti.

Kunnan tulee hyväksyä ne yksityiset palvelujen tuottajat, joiden palvelujen maksamiseen asiakas voi käyttää kunnan myöntämää palveluseteliä.

Kunnan on pidettävä luetteloa hyväksymistään palvelujen tuottajista. Tiedot palvelujen tuottajista, näiden tuottamista palveluista ja niiden hinnoista tulee olla julkisesti saatavilla internetissä ja muulla soveltuvalla tavalla. Tarkempia säännöksiä julkistettavista tiedoista voidaan antaa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Kunnan tulee peruuttaa palvelujen tuottajan hyväksyminen ja poistaa palvelujen tuottaja luettelosta, jos hyväksymiselle asetetut edellytykset eivät enää täyty tai palvelujen tuottaja pyytää hyväksymisen peruuttamista.

5 §

Palvelujen tuottajien hyväksymisen edellytykset

Kunta voi hyväksyä vain palvelujen tuottajan:

- 1) joka on merkitty ennakkoperintärekisteriin;
- 2) joka täyttää kyseiselle toiminnalle yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa (603/1996) ja yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) asetetut vaatimukset;
- 3) jonka tuottamat palvelut vastaavat vähintään sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta;
- 4) jolla on potilasvahinkolain (585/1986) mukainen vakuutus tai muu vastuuvakuutus, jonka vakuutusmäärän voidaan palvelutoiminnan laatu ja laajuus huomioon ottaen arvioida riittävän toiminnasta mahdollisesti aiheutuvien henkilövahinkojen korvaamiseen ja joka muilta ehdoiltaan vastaa tavanomaista vastuuvakuutuskäytäntöä; ja
- 5) joka täyttää kunnan erikseen asettamat asiakkaiden tai asiakasryhmien tarpeisiin, palvelujen määrään tai laatuun tai kunnan olosuhteisiin liittyvät taikka muut vastaavat vaatimukset.

Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen kunnan asettamien vaatimusten on oltava syrjimättömiä ja perustuttava puolueettomasti arvioitaviin seikkoihin.

6 §

Asiakkaan asema

Asiakkaan mielipide palvelusetelin saamisesta tulee ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon silloin, kun kunnassa käytetään palveluseteliä asiakkaan tarvitseman palvelun järjestämiseen. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan tulee ohjata hänet kunnan muilla tavoin järjestämien palvelujen piiriin.

Palvelusetelin saanut asiakas tekee palvelujen tuottajan kanssa sopimuksen palvelun antamisesta. Tätä sopimussuhdetta koskevat sopimuksen sisällön mukaan määräytyvät kuluttajaoikeuden ja sopimusoikeuden säännökset ja oikeusperiaatteet. Asiakkaan ja palvelujen tuottajan välistä sopimusta koskevan erimielisyyden saattamisesta kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi säädetään kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007).

Kunnan on selvitettävä asiakkaalle tämän asema palveluseteliä käytettäessä, palvelusetelin arvo, palvelujen tuottajien hinnat, omavastuuosuuden määräytymisen perusteet ja arvioitu suuruus sekä vastaavasta palvelusta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaan määräytyvä asiakasmaksu.

Asiakkaan on annettava palvelusetelin myöntämistä varten tarvittavat tiedot. Asiakkaalle on annettava tieto, mistä muualta ja mitä häntä koskevia tietoja voidaan hänen suostumuksestaan riippumatta hankkia. Asiakkaalle on varattava tilaisuus tutustua muualta hankittuihin tietoihin ja antaa asiassa tarpeellista selvitystä.

Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, asiakkaan asemaan sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia.

7 §

Palvelusetelin arvon määräytyminen

Kunnan tulee määrätä palvelusetelin arvo niin, että se on asiakkaan kannalta kohtuullinen. Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana tuotantona tai hankkimisesta ostopalveluna sekä asiakkaan maksettavaksi jäävä arvioitu omavastuuosuus.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 ja 5 §:ssä asiakkaalle maksuttomiksi säädettyjen sosiaali- ja terveystalvelujen hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvo tulee määrätä niin, että asiakkaalle ei jää maksettavaksi omavastuuosuutta. Tästä poiketen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon tulee olla sellainen, että sillä voi hankkia asiakkaan yksilöllistä tarvetta vastaavan tavanomaisen apuvälineen. Asiakas saa kuitenkin halutessaan hankkia palvelusetelin arvoa kalliimman apuvälineen, jolloin hänen tulee itse maksaa valitseman apuvälineen hinnan ja palvelusetelin arvon välinen hinnanero.

Jos palvelusetelin arvo on tulosidonnainen, palvelusetelin arvosta on annettava päätös asiakkaalle. Viranomaisten oikeuteen saada tulosidonnaisen palvelusetelin arvon määräämistä varten tarpeellisia tietoja ja selvityksiä sovelletaan, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 a §:ssä säädetään viranomaisten oikeudesta saada tietoja asiakasmaksuja määrättäessä.

Palvelusetelin arvoa määrättäessä ei oteta huomioon palveluja, jotka asiakas ostaa oma-aloitteisesti palvelujen tuottajalta.

8 §

Palvelusetelin arvon korottaminen

Palvelusetelin arvoa on korotettava 7 §:n 1 momentissa säädettyä korkeammaksi, jos asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulo tai asiakkaan lakisääteinen elatusvelvollisuus muutoin vaarantuu, taikka se on tarpeen muut huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Palvelusetelin arvon korottamista koskevasta asiasta on tehtävä päätös.

9 §

Kunnan vastuun rajaus

Jos asiakkaan ja palvelujen tuottajan sopima hinta palvelusta on pienempi kuin palvelusetelin arvo, kunta on velvollinen suorittamaan palvelujen tuottajalle enintään asiakkaan ja palvelujen tuottajan sopiman hinnan.

10 §

Palvelusetelin arvon määräytyminen kotona annettavissa palveluissa

Kotona annettavien palvelujen hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon määräytymisestä säädetään sosiaalihuoltolain 29 a–29 g §:ssä ja kansanterveyslain (66/1972) 20 §:ssä.

11 §

Rekisterinpito

Kunta on palvelusetelillä järjestettävässä palvelussa syntyvien potilas- ja asiakasasiakirjojen henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettu rekisterinpitäjä. Palvelujen tuottajan tulee asiakirjoja käsitellessään noudattaa, mitä kunnan asiakirjojen käsittelystä säädetään.

12 §

Suhde sairausvakuutuskorvaukseen

Asiakkaalla ei ole oikeutta saada sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaista korvausta omavastuuosuuteen. Matkakustannuksista voi kuitenkin saada korvausta siten kuin sairausvakuutuslaissa säädetään.

13 §

Muutoksenhaku

Tulosidonnaisen palvelusetelin arvoa tai palvelusetelin arvon korottamista koskevaan päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.

Asiakas saa tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista kirjallisen oikaisuvaatimuksen kunnan monijäseniselle toimielimelle, joka vastaa asianomaisen palvelun järjestämisestä kunnassa. Oikaisuvaatimuksen tekemistä koskevien ohjeiden antamisesta säädetään hallintolain (434/2003) 46 §:ssä.

Päätös tulosidonnaisen palvelusetelin arvosta tai palvelusetelin arvon korottamista koskevasta päätöksestä ja toimielimen oikaisuvaatimuksen johdosta antama päätös voidaan toimittaa asiakkaalle tiedoksi kirjeellä postitse. Tiedoksisaannin katsotaan tällöin tapahtuneen, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä siitä, kun päätös asiakkaan ilmoittamalla osoitteella varustettuna on annettu postin kuljetettavaksi. Muilta osin noudatettavasta menettelystä säädetään hallintolaissa.

Toimielimen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitus voidaan antaa myös toimielimelle, jonka on toimitettava se oman lausuntonsa ohella hallinto-oikeudelle.

Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

14 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2009.

Liite 2.

Palvelusetelijärjestelmän osapuolet

Palvelusetelillä tarkoitetaan kunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen saajalle myöntämää sitoumusta korvata palvelujen tuottajan antaman palvelun kustannukset kunnan ennalta määrittelemään arvoon asti. Palveluseteli on yksi tapa järjestää kunnan vastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveyspalveluja. Palvelusetelillä hankittava palvelu toimii kolmen osapuolen välillä: asiakkaan, kunnan ja palvelujen tuottajan. (Paasivirta 2010)

Kunta päättää palvelusetelin käyttöönotosta, myöntää palvelusetelin, arvioi asiakkaan avuntarpeen ja kyvyn käyttää palveluseteliä sekä hyväksyy palveluntuottajat. Kunta määrittää palvelusetelin voimassaoloajan, käyttö-tarkoituksen ja arvon sekä opastaa asiakasta palvelusetelin käytössä. Kunta antaa asiakkaalle luettelon palvelujen tuottajista, joilta palveluja voi tilata ja maksaa palveluntuottajalle laskun mukaan palvelusetelin arvoon asti. (STM: käyttöopas kotipalveluun 2005)

Asiakas ottaa yhteyttä kuntaan palvelutarpeestaan ja valitsee kunnan tarjoamista palveluvaihtoehtoista palvelusetelin. Asiakas tilaa palvelun valitsemaltaan palveluntuottajalta ja vahvistaa saamansa palvelun allekirjoittamalla työraportin. Asiakas maksaa palvelun palvelusetelillä ja ylimenevän osuuden omalla rahalla. Asiakas voi vaihtaa palveluntuottajaa ja tehdä tarvittaessa muistutuksen tai kantelun, jos kokee saaneensa huonoa palvelua.

Palveluntuottaja tarkistaa palvelusetelin voimassaolon ja käyttötarkoituksen sekä tuottaa palvelusetelipäätöksessä määritellyn palvelun. Palveluntuottaja laskuttaa kuntaa palvelusetelin arvon mukaisesti ja asiakasta palvelusetelin arvon ylimenevältä osuudelta. Sähköinen palvelusetelijärjestelmä mahdollistaa sähköisen palvelusetelin käyttöönoton.

Liite 3.

Kenellä kunnassanne on mahdollisuus saada palvelua palvelusetelillä?

Iisalmi	kotihoidonasiakkaat, omaishoitajat			
Juankoski	sotainvalidit, sotaveteraanit			
Kaavi	vanhukset, vammaiset			
Karttula	kotipalvelua tarvitsevat asiakkaat, myös perheet			
Keitele				
Kiuruvesi	omaishoitajien lakisääteisten vapaiden järjestäminen			
Kuopio	omaishoidon tuen asiakkailla 2010			
Lapinlahti				
Leppävirta	ikäihmiset, nykyisin kaikilla palvelujen tarvisijoilla			
Maaninka	muistisairaiden omaishoitajat, lasten päivähoito			
Nilsia	muistisairaiden omaishoitajat, lasten päivähoito			
Pielavesi	omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivän järjestäminen			
Rautalampi				
Rautavaara				
Siilinjärvi	muistisairaiden omaishoitajat, lasten päivähoito			
Sonkajärvi				
Suonenjoki	omaishoitajan vapaapäivän järjestäminen			
Tervo				
Tuusniemi				
Varkaus	omaishoitajan vapaapäivän järjestäminen			
Varpaisjärvi	vanhukset, vammaiset, mielenterveysasiakkaat			
Vesanto				
Vieremä	omaishoitajien lakisääteisten vapaiden järjestäminen			

Liite 4.

Mitkä ovat palvelusetelin myöntämisen kriteerit?

Iisalmi	lain edellyttämät							
Juankoski	sotainvalidi, sotaveteraani tai heidän puoliso							
Kaavi	kunnan oman palvelutuotannon ja ostopalvelujen lisä,							
	tietyt kunnan päättämä osuus palveluntuottajan antaman palvelujen kustannuksista							
Karttula	erilliset perusturvalautakunnan päättämät myöntämiskriteerit							
Keitele								
Kiuruvesi	kunnan vahvistamat omaishoidon kriteerit täyttyvät							
Kuopio	omaishoidon tuen lakisääteinen virkistysvapaan ja vapaapäivän lomitusta							
Lapinlahti								
Leppävirta	hoito- ja palvelusuunnitelmaan perustuva avun tarve varsinkin haja-asutusalueilla							
Maaninka	omaishoitoon vuoden 2002 lain mukaisesti ja päivähoitoon vuoden 2009 mukaisesti							
Nilsia	omaishoitoon vuoden 2002 lain mukaisesti ja päivähoitoon vuoden 2009 mukaisesti							
Pielavesi								
Rautalampi								
Rautavaara								
Siilinjärvi	omaishoitoon vuoden 2002 lain mukaisesti ja päivähoitoon vuoden 2009 mukaisesti							
Sonkajärvi								
Suonenjoki	omaishoitajan kohdalla hoitokuukaudessa tulee olla 16 kotihoitopäivää,							
	että oikeus vapaaseen täyttyy, seteliä ei voi käyttää ennakoon							
Tervo								
Tuusniemi								
Varkaus	vaihtoehto lakisääteisten vapaiden pitämiseen joko kunnallinen lyhytthoitopaikka tai seteli							
Varpaisjärvi	ikä yli 80-vuotta, kaikille vanhuksille, joille on tarpeen myöntää, toimintakyvyn							
	aleneminen, sairaudet, vammat, mielenterveysasiakkaat							
Vesanto								
Vieremä	kunnan vahvistamat omaishoidon kriteerit täyttyvät							

Liite 5.

Käytetäänkö kunnassanne tuloporrastusta palvelusetelin käyttöönottoa määriteltäessä?

	kyllä	ei		kyllä	ei
Iisalmi		x	Rautalampi		
Juankoski		x	Rautavaara		
Kaavi	x		Siilinjärvi	x	
Karttula	x		Sonkajärvi		
Keitele			Suonenjoki		x
Kiuruvesi		x	Tervo		
Kuopio		x	Tuusniemi		
Lapinlahti			Varkaus		x
Leppävirta		x	Varpaisjärvi		x
Maaninka	x		Vesanto		
Nilsinä	x		Vieremä		x
Pielavesi			Pohjois-Savo	5	9

Liite 6.

Maksaako palvelusetelin käyttäjä omavastuusuuden palvelusetelistä eri palveluista?

	kyllä	ei	
Iisalmi	x		maksaa asiakasmaksulain mukaisesti
Juankoski	x		
Kaavi	x		maksaa kaikissa palveluissa
Karttula	x	x	maksaa tarvittaessa palvelusetelin ja palveluntarjoajan tuntihinnan erotuksen, jos ei erotusta -> ei omavastuuta
Keitele			
Kiuruvesi	x		10,60 € / seteli
Kuopio	x		yli 110 € ylittävältä osalta omavastuu 10,60 € / vapaapäivä
			omavastuusuutta ei ole alle 110 € setelistä
Lapinlahti			
Leppävirta	x		
Maaninka			ei tietoa
Nilsjä			ei tietoa
Pielavesi			
Rautalampi			
Rautavaara			
Siilinjärvi			ei tietoa
Sonkajärvi			
Suonenjoki		x	10,60/vrk
Tervo			
Tuusniemi			
Varkaus	x		
Varpaisjärvi		x	
Vesanto			
Vieremä	x		10,60 € / seteli
Pohjois-Savo	9	3	

Liite 7.

Kuinka palvelusetelin käyttöönottoaminen yksittäisen henkilön kohdalla kunnassanne tapahtuu?

Iisalmi	Kotihoidon palveluohjaajan kautta, kotipalveluohjaaja esittää vaihtoehtona palvelusetelin käyttöä
Juankoski	Sotainvaliideille ja -veteraaneille on tiedotettu asiasta.
Kaavi	Sosiaali- ja elämäntieteiden tutkimuskeskuksesta vanhusten palveluohjaajalta, joka neuvoo palvelusetelin hakemisessa ja käytössä, arvioidaan palvelun tarve ja tehdään päätös. Asiakkaalle annetaan kuukausikohtaiset setelit päätöksen voimassaoloajalle ja listaus kunnan hyväksymistä palveluntuottajista. Asiakas ei voi vaatia palveluseteliä, vaan viranhaltija päättää.
	Palvelutarpeen arvioinnin tekee palveluohjaaja toimintakykymittarin avulla ja päätöksen tekee sosiaalijohtaja tai sosiaaliohjaaja. Asiakas valitsee itse palveluntuottajan.
Karttula	palvelutarpeen esille tullessa tehdään kotikäynti ja kartoitetaan palvelutarve, kerrotaan palvelumudoista, mikäli palvelutarve ja palvelusetelin käyttömahdollisuudet kohtaavat, sovitaan palvelusetelin myöntämisestä, setelin käytön ohjaus, asiakkaan tulotiedot, kerrotaan palveluntuottajat, kirjallinen päätös, lista hyväksytyistä palveluntuottajista ja setelin kirjalliset käyttöohjeet postin kautta
Keitele	
Kiuruvesi	omaishoitoyksikön kautta, tehdään päätös omaishoidon tuesta ja mietitään yhdessä asiakkaan kanssa omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien järjestämismahdollisuuksia, etsitään perheelle sopivien tapa järjestää vapaapäivät joko kunnallisena tai yksityisenä palveluna
Kuopio	Yksilöllisen palveluohjauksen avulla annetaan informaatiota palvelusetelistä palveluiden tuottamisen vaihtoehtona, josta asiakas itse valitsee ryhtyykö palvelusetelin käyttäjäksi
Lapinlahti	
Leppävirta	Kotihoidon kartoitus, hoito- ja palvelusuunnitelma, laskelmat eri vaihtoehtojen asiakkaalle koituvista kustannuksista, asiakas/omainen valitsee vaihtoehdoista palvelusetelin, yhteys palveluntuottajaan, mikäli asiakas /omainen eivät sitä jostain syystä tee
Maaninka	Omaishoito: palvelutarve tai asiakas pyytää palveluseteliä, vanhuspalveluiden henkilöstö arvioi oikeuden seteliin myönnetään / tehdään päätös, asiakas valitsee palvelujen tarjoajan, palveluseteli on määrärahaan sidottu Lasten päivähoito: kunnan omat hoitopaikat täynnä, päivähoito tarjoaa uusille ja tarvittaessa jo hoidossa oleville palveluseteliä tai jos joku sitä haluaa, päivähoitoon tarve arvioidaan, päätetään palvelusta ja maksusta, mikä vähennetään palvelusetelin hinnasta ja loppuosa annetaan setelinä asiakkaalle, palveluseteliä ei myönnetä enempää kuin on tarve eli omia paikkoja ei pidetä tyhjänä, palveluseteli on kuntakohtaisesti määräraha sidonnainen
Nilsia	Omaishoito: palvelutarve tai asiakas pyytää palveluseteliä, vanhuspalveluiden henkilöstö arvioi oikeuden seteliin myönnetään / tehdään päätös, asiakas valitsee palvelujen tarjoajan, palveluseteli on määrärahaan sidottu Lasten päivähoito: kunnan omat hoitopaikat täynnä, päivähoito tarjoaa uusille ja tarvittaessa jo hoidossa oleville palveluseteliä tai jos joku sitä haluaa, päivähoitoon tarve arvioidaan, päätetään palvelusta ja maksusta, mikä vähennetään palvelusetelin hinnasta ja loppuosa annetaan setelinä asiakkaalle, palveluseteliä ei myönnetä enempää kuin on tarve eli omia paikkoja ei pidetä tyhjänä, palveluseteli on kuntakohtaisesti määräraha sidonnainen
Pielavesi	
Rautalampi	
Rautavaara	
Siiinjärvi	Omaishoito: palvelutarve tai asiakas pyytää palveluseteliä, vanhuspalveluiden henkilöstö arvioi oikeuden seteliin myönnetään / tehdään päätös, asiakas valitsee palvelun tarjoajan, palveluseteli on määrärahaan sidottu Lasten päivähoito: kunnan omat hoitopaikat täynnä, päivähoito tarjoaa uusille ja tarvittaessa jo hoidossa oleville palveluseteliä tai jos joku sitä haluaa, päivähoitoon tarve arvioidaan, päätetään palvelusta ja maksusta, mikä vähennetään palvelusetelin hinnasta ja loppuosa annetaan setelinä asiakkaalle, palveluseteliä ei myönnetä enempää kuin on tarve eli omia paikkoja ei pidetä tyhjänä, palveluseteli on kuntakohtaisesti määräraha sidonnainen
Sonkajärvi	
Suonenjoki	Kun vapaapäiväoikeus tullut, omaishoitaja on yhteydessä viranhaltijaan, joka myöntää setelin
Tervo	
Tuusniemi	
Varkaus	Omaishoidon tuen sopimusta tehdessä informoidaan asiakasta eri vaihtoehdoista ja hän saa valita jommankumman vaihtoehdon vapaapäivien pitämiseksi
Varpaisjärvi	Asiakkaalle lähetetään päätös, ei erillisiä seteleitä, tieto palvelujen tarjoajista, asiakas sopii siivouspalvelusta tuottajan kanssa, palvelun tuottaja laskuttaa asiakasta, vähentää laskusta kunnan maksaman osuuden ja laskuttaa kuntaa
Vesanto	
Vieremä	omaishoitoyksikön kautta, tehdään päätös omaishoidon tuesta ja mietitään yhdessä asiakkaan kanssa omaishoitajan lakisääteisten vapaapäivien järjestämismahdollisuuksia, etsitään perheelle sopivien tapa järjestää vapaapäivät joko kunnallisena tai yksityisenä palveluna
Pohjois-Savo	

Liite 8.

Kuka on kunnassanne palvelusetelin käyttöön liittyvissä asioissa yhteyshenkilö?

	kyllä	ei	sähköinen linkki
Iisalmi	x		Hanna Jokinen vanhustenhuollonjohtaja, puh. 040 7470113, hanna.jokinen@ylasavonsote.fi
Juankoski	x		Satu Mönkkönen puh. 040 5099171, satu.monkkonen@juankoski.fi
Kaavi	x		Heli Pärnänen 017 6641409, 040 5025827, www.kaavi.fi heli.parnanen@kaavi.fi
Karttula	x		Satu Pirskanen , va. perusturvajohtaja, 044 7184913, satu.pirskanen@kuopio.fi
Keitele	x		Riitta Väänänen , sosiaalihoitaja, puh. 0400 677331, riitta.vaananen@keitele.fi
Kiuruvesi	x		Hanna Jokinen , vanhustenhuollonjohtaja, puh. 040 7470113, hanna.jokinen@ylasavonsote.fi
Kuopio	x		Ulla Reiman palveluesimies, puh. 044 7183535, ulla.reiman@kuopio.fi
Lapinlahti	x		Tuija Kinnunen puh. 040 4883531, tuija.kinnunen@lapinlahti.fi
Leppävirta	x		Päivi Ahveninen hoivapalvelujohtaja, puh. 040 8492917, paivi.ahveninen@leppavirta.fi
Maaninka	x		Arja Kekoni , perusturvajohtaja, 044 7401959, aria.kekoni@siilinjarvi.fi rekisterin hallinta: Katja Närhi, toimistos sihteeri, 044 7401214, katja.narhi@siilinjarvi.fi , www.siilinjarvi.fi
Nilsjä	x		Arja Kekoni perusturvajohtaja, 044 7401959, aria.kekoni@siilinjarvi.fi rekisterin hallinta: Katja Närhi, toimistos sihteeri, 044 7401214, katja.narhi@siilinjarvi.fi www.siilinjarvi.fi
Pielavesi	x		Liisa Ikalainen sosiaalis sihteeri, puh. 017 273 2332, liisa.ikalainen@pielavesi.fi
Rautalampi		x	
Rautavaara		x	ei käytössä seteliä, eikä suunnitteilla käyttöönottoa
Siilinjärvi	x		Arja Kekoni perusturvajohtaja, 044 7401959, aria.kekoni@siilinjarvi.fi rekisterin hallinta: Katja Närhi, toimistos sihteeri, 044 7401214, katja.narhi@siilinjarvi.fi www.siilinjarvi.fi
Sonkajärvi	x		Hanna Jokinen, vanhustenhuollonjohtaja, puh. 040 7470113,
Suonenjoki	x		Arja Eeva vanhustyönjohtaja, puh. 040 5146549, aria.eeva@suonenjoki.fi
Tervo		x	
Tuusniemi		x	
Varkaus	x		Inkeri Potaseff puh 044 7436361, inkeri.potaseff@varkaus.fi Kirsi Hynninen , puh 044 743636 kirsi.hynninen@varkaus.fi
Varpaisjärvi	x		Ritva Luomi vt. vanhustyönjohtaja, puh. 040 4883651, ritva.luomi@varpaisjarvi.fi
Vesanto	x		Pirjo Nikkinen , sosiaalihoitaja, puh. 044 7499250 pirjo.nikkinen@tervo.fi
Vieremä	x		Hanna Jokinen , vanhustenhuollonjohtaja, puh. 040 7470113, hanna.jokinen@ylasavonsote.fi
Pohjois-Savo			

Pohjois-Savon liiton julkaisuluettelo

Sarja A

- A:1 Kunnallistalouden pitkän aikavälin kehitysnäkymistä Pohjois-Savossa,
A:2 Varkauden seudun pohjoisosan seutukaava Varkaus, Leppävirta
A:3 Saimaan Vuoksi, Venely ja vesimatkaile/Lähtökohtaselvitys
A:4 Pohjois-Savon jätehuoltosuunnitelma
A:5 Koillis-Savo. Ulkoilureitistön yleissuunnitelma
A:6 Maakuntasuunnitelma 2017 - Tavoitteet
A:7 Koillis-Savon seutukaava. Ehdotus 14.6.1993.
A:8 Lähetäänpäs käymään taululla. Satu Syrjälä: sosiaalityön suuntautumisvaihtoehdon pro gradu-tutkielma, Tampereen yliopisto 1993
A:9 Lineaarikiihdyttimen sijaintipaikkatutkimus Pohjois-Savon alueella
A:10 Pohjois-Savon kalastusmatkailu 2000
A:11 Pohjois-Savon kehittämisohjelma 1995-1999
A:12 Kyläkauppa muuttuu - Kyläkauppiaan oheislukemisto
A:13 Kirkollisiin rakennuksiin ja alueisiin liittyvät uhkatekijät Pohjois-Savossa
A:15 Pohjois-Savon 6-ohjelma 1995-1999
A:16 Pohjois-Savon 5b-ohjelma 1995-1999
A:17 Alueellinen kehittäminen yrittäjyyden ja omatoimisuuden edistäjänä Savossa
A:18 Sisä-Savon seutukaava. Ehdotus 9.6.1997.
A:19 Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2020
A:20 Koillis-Savon seutukaava
A:21 Pohjois-Savon kehittämisohjelma 1998-2000
A:22 Varkauden seudun pohjoisosan seutukaavan muutos, Leppävirta
A:23 Korjataan yhdessä - Pohjois-Savon asutokannan korjaustoiminnan edistämiprojektin loppuraportti
A:24 Pohjois-Savon elintarvikealan kehittämisohjelma v. 2000-2006
A:25 Pohjois-Savon Maakuntakuivatutkimus 2000
A:26 Pohjois-Savo vuonna 2000 – nykytilanne ja aiempien maakuntasuunnitelmien tavoitteiden toteutuminen
A:27 Pohjois-Savon matkailustrategia 2001-2006
A:28 Pohjois-Savon hyvinvointiklusteri – TOIMINTAOHJELMA 2002-2006
A:29 Pohjois-Savon ICT-yritysten toimintaympäristö
A:30 Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma v. 2020
A:31 Sisä-Savon seutukaava
A:32 Pohjois-Savon kulttuuriklusterin käynnistämiselvitys
A:33 Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2003-2006
A:34 PUHTAASTI PARASTA! Pohjois-Savon elintarvikealan kehittämisohjelma 2003-2010
A:35 Euroopan unionin laajentumisen taloudelliset vaik. ja sen tarjoamat liiketoim.mahdollisuudet Suomen pk-yrityksille
A:36 Kuopion seudun maakuntakaavan rakennemallien vaikutukset
A:37 Kuopion seudun maakuntakaavan rakennemallien palveluverkkoselvitys
A:38 Kuopion seudun maakuntakaava – rakennevaihtoehtojen liikennejärjestelmät ja niiden vertailu
A:39 Pohjois-Savon tietoyhteiskuntastrategia
A:40 Pohjois-Savon kulttuuriklusterin kehittämisohjelma
A:41 Kuopion seudun maakuntakaava, yhdistelmä-rakennemallin vaikutukset
A:42 Ylä-Savon seudun maakuntakaava
A:43 Kuopion seudun kulttuuriympäristö seutukunnan vahvuudeksi
A:44 Kuopion seudun maakuntakaava
A:45 Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030
A:46 Pohjois-Savon kulttuuristrategia
A:47 Paikoillanne. Valmiina . . .
A:48 Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2007-2010
A:49 Pohjois-Savon kaupallinen palv.verkko 2006. Maakuntakaavan palv.selvitys
A:50 Pohjois-Savon kaupallinen palv.verkko 2006. Kaupan keskus. ja keh.mahd.
A:51 Opetustoimen arviointiryhmän loppuraportti
A:52 Leppävirran pohjoisosan VT5:n maakuntakaava. Ehdotus 28.5.2007.
A:53 Sosiaali- ja terveyspalvelujen arviointiryhmän loppuraportti
A:54 Pohjois-Savon matkailustrategia 2007-2013
A:55 Energia- ja ympäristöteknologia (Pohjois-Savon liitto ja Savonia-akk)
A:56 Euroyritykset kasvuhakuisia ja yhteistyökykyisiä
A:57 PSMK:n selvityksiä: Moottoriurheilualueet
A:58 PSMK:n selvityksiä: Ampumarata-alueet
A:59 Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma; Kehittämishankkeista uusia toimintatapoja Pohjois-Savoon
A:60 Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaava
A:61 Pohjois-Savon liikennejärjestelmäsuunnitelma. Liikennestrategia 2008
A:62 Pohjois-Savon tietohallintostrategia
A:63 Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma, maakuntastrategia
A:64 Hyvästä parhaaseen. Perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalipalvelujen arviointiryhmän loppuraportti
A:65 Opintietä ammattiin. Opetustoimen arviointiryhmän loppuraportti
A:66 Pohjois-Savon kulttuuriympäristöselvitys, osa 2.
A:67 Pohjois-Savon maakuntakaava 2030. Maakuntakaavaselustus
A:68 Pohjois-Savon kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelikäytännöt 2010

Sarja B

- B:1 Pohjois-Savon Liiton kuntainliittosuunnitelma 1991-95, toimintasuunnitelma 1991 ja talousarvio 1991
- B:2 Pohjois-Savon Liiton kuntainliittosuunnitelma 1992-96, toimintasuunnitelma 1992 ja talousarvio 1992
- B:3 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1991
- B:4 Pohjois-Savon lähijalan kehitysnäkymät 1991
- B:5 Maakunnallisen kehittämisrahan seurantaraportti vuosilta 1989-91
- B:6 Pohjois-Savon Liiton toimintakertomus vuodelta 1991
- B:7 Pohjois-Savon Liiton kuntainliittosuunnitelma 1993-97, toimintasuunnitelma 1993 ja talousarvio 1993
- B:8 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1992
- B:9 Pohjois-Savon Liiton toimintakertomus vuodelta 1992
- B:10 Maakuntien ja kuntien muuttuva asema eurooppalaisessa yhteydessä - vaikutuksia Pohjois-Savoon
- B:11 Kuntayhtymäsuunnitelma 1994-98, toimintasuunnitelma 1994 ja talousarvio 1994
- B:12 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1993
- B:13 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 1993
- B:14 Pohjois-Savon liiton kuntayhtymäsuunnitelma 1995-1999, toimintasuunnitelma 1995 ja talousarvio 1995
- B:15 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1994
- B:16 Savon Liiton toimintakertomus vuodelta 1994
- B:17 Savon Liiton kuntayhtymäsuunnitelma 1996-2000, toimintasuunnitelma 1996 ja talousarvio 1996
- B:18 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1995
- B:19 Savon Liiton toimintakertomus vuodelta 1995B:20 Savon Liiton toimintasuunn. 1997, talousarvio 1997 ja taloussuunn. 1997-1999
- B:21 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1996
- B:22 Savon Liiton toimintakertomus vuodelta 1996
- B:23 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti 1996,
- B:24 Maakuntarahan seurantaraportti 1994
- B:25 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti 1995
- B:26 Maakunnallisen kehittämisrahaston seurantaraportti vuosilta 1989-1995
- B:27 Savon Liiton toimintasuunnitelma 1998, taloussuunnitelma 1998-2000, talousarvio 1998
- B:28 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1997
- B:29 Savon Liiton toimintakertomus vuodelta 1997
- B:30 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti 1997
- B:31 Toiminta- ja taloussuunnitelmia 1999-2001 sekä talousarvio 1999
- B:32 Pohjois-Savon kehitykseen vaikuttavat sektoripolitiikat ja aluekehityspolitiikka sekä alueen taloussosiaalinen tila
- B:33 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1998
- B:34 Savon Liiton toimintakertomus vuodelta 1998
- B:35 Työvoimatarpeen ja ammatillisen koulutuksen kohtaaminen Pohjois-Savossa 1998-1999, Faktat ja visiot -loppuraportti
- B:36 Osaaminen ja koulutustarve Pohjois-Savon yrityksissä ja toimipaikoissa
- B:37 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti 1998
- B:38 Toimintasuunnitelma ja talousarvio 2000 sekä taloussuunnitelma 2001 - 2002
- B:39 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 1999
- B:40 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 1999
- B:41 Pohjois-Savon väliaikainen ammattikorkeakoulu – kokeilusta vakinaiseksi ammattikorkeakouluksi
- B:42 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti 1999
- B:43 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma 2001 sekä talousarvion 2001 puitteet
- B:44 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 2000
- B:45 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2000
- B:46 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti 2000
- B:47 Maakunnallisen kehittämisrahaston seurantaraportti vuosilta 1996-2000
- B:48 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2002 sekä taloussuunnitelma 2003-2004
- B:49 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2001
- B:50 Maakunnan kehittämisrahan seurantaraportti 2001
- B:51 Pohjois-Savon toimipaikkarekisteri 2001
- B:52 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2003 sekä taloussuunnitelma 2004-2005
- B:53 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2002
- B:54 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2004 sekä taloussuunnitelma 2005-2006
- B:55 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2003
- B:56 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2005 sekä taloussuunnitelma 2006-2007
- B:57 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2004
- B:58 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2006 sekä taloussuunnitelma 2007-2008
- B:59 Pohjois-Savon maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma TOTSU 2006-2007
- B:60 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2005
- B:61 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2007 sekä taloussuunnitelma 2008-2009
- B:62 Pohjois-Savon maakuntaohjelman toteuttamissuunn. TOTSU 2007-2008
- B:63 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2006
- B:64 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2008 sekä taloussuunnitelma 2009-2010
- B:65 Pohjois-Savon maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma TOTSU 2008-2009
- B:66 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2007
- B:67 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2009 sekä taloussuunnitelma 2010 - 2011
- B:68 Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman toteuttamissuunnitelma TOTSU 2009-2010
- B:69 Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2030 seurantaraportti syyskuu 2008
- B:70 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2008
- B:71 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2010 sekä taloussuunnitelma 2011-2012
- B:72 Pohjois-Savon maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma 2010-2011
- B:73 Pohjois-Savon liiton toimintakertomus vuodelta 2009
- B:74 Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2011-2014
- B:75 Maakuntaohjelman ympäristöselostus
- B:76 Pohjois-Savon liiton toimintasuunnitelma ja talousarvio 2011 sekä taloussuunnitelma 2012-2013
- B:77 Pohjois-Savon maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma TOTSU 2011-2012

Pohjois-Savon liitto | Sepänkatu 1 A, PL 247, 70101 KUOPIO | Puh. (017) 550 1400, Faksi (017) 550 1428
www.pohjois-savo.fi | Kotipaikka: Kuopio

